

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
NICHOLASE EMILIOUA
přednesené dne 5. října 2023¹

Věc C-283/21

VA
proti
Deutsche Rentenversicherung Bund
za účasti:
RB

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (zemský soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení, Severním Porýní – Vestfálsko, Německo)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Sociální zabezpečení migrujících pracovníků – Koordinace systémů sociálního zabezpečení – Nařízení (ES) č. 987/2009 – Článek 44 odst. 2 – Oblast působnosti – Dávky v invaliditě – Výpočet – Zohlednění ‚dob péče o dítě‘ získaných v jiných členských státech – Podmínky – Článek 21 SFEU – Volný pohyb občanů“

I. Úvod

1. Občané EU mohou během svého života žít a pracovat v různých členských státech. Mohou si také ve své kariéře udělat přestávku a věnovat svůj čas péči o své děti. Svou profesní kariéru může člověk začít v členském státě (dále jen „členský stát A“), práci poté přerušit za účelem péče o své děti v jiném členském státě (dále jen „členský stát B“), načež na svou kariéru v členském státě A znovu navázat. Vyžaduje v takové situaci unijní právo, aby pro účely přiznání důchodu dotyčné osobě členský stát A uplatnil na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B své právní předpisy a zohlednil je, jako by byly získány na jeho území?

¹ – Původní jazyk: angličtina.

2. Tato otázka byla jádrem případů, které vedly k rozsudkům ve věcech *Elsen*², *Kauer*³ a *Reichel-Albert*⁴ v souvislosti s uplatňováním nařízení (EHS) č. 1408/71⁵, které bylo zrušeno a nahrazeno nařízením (ES) č. 883/2004⁶ a č. 987/2009⁷, jakož i nedávno v rozsudku ve věci *Pensionsversicherungsanstalt* (Doby péče o dítě získané v zahraničí)⁸, která se stejně jako projednávaná věc týkala situace upravené těmito dvěma posledně uvedenými nařízením.

3. V rozsudku ve věci *Pensionsversicherungsanstalt* Soudní dvůr konstatoval, že ačkoli unijní normotvůrce přijal zvláštní ustanovení o zohlednění „dob péče o dítě“ získaných v členském státě B ze strany členského státu A, konkrétně čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, toto ustanovení se neúplatní výlučně. Soudní řešení, které v kontextu použití nařízení č. 1408/71 vyvinul v době, kdy unijní normotvůrce v této věci ještě žádné ustanovení nepřijal, tak zůstalo nadále relevantní. Na tomto základě rozhodl, že v situaci, kdy nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, takže se dotyčná osoba tohoto ustanovení nemohla dovolávat, byl členský stát A podle článku 21 SFEU, který chrání svobodu pohybu občanů EU, stále povinen uplatňovat své právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B a takové doby považovat za získané na jeho území, existovala-li „dostatečně úzká vazba“ mezi „dobami pojištění“ získanými dotyčnou osobou v tomto členském státě. Tak by tomu bylo, kdyby tato osoba pracovala a odváděla příspěvky výlučně v členském státě A, a to před i po přenesení svého bydliště do členského státu B⁹.

4. Situace v původním řízení je poněkud odlišná. VA, žalobkyně v původním řízení, získala doby, které chápu jako doby, které jsou v Německu považovány za „doby pojištění“, a to předtím i poté, co se v Nizozemsku věnovala péči o své děti. Příspěvky do německého zákonného důchodového pojištění však začala platit až několik let poté, co se péči o své děti přestala věnovat.

5. V tomto kontextu je jádrem problému v projednávané věci to, zda je splněno kritérium „dostatečně úzké vazby“, které Soudní dvůr ve své judikatuře stanovil, v situaci, kdy dotčená osoba před tím, než se věnovala péči o své děti v členském státě B, neodváděla příspěvky do zákonného důchodového pojištění členského státu A. Jak vysvětlím níže, jsem toho názoru, že na tuto otázku je třeba odpovědět kladně. Tato okolnost totiž podle mého názoru sama o sobě nebrání tomu, aby byla vytvořena „dostatečně úzká vazba“ mezi „dobami péče o dítě“ získanými v členském státě B a „dobami pojištění“ získanými v členském státě A.

² – Rozsudek ze dne 23. listopadu 2000 (C-135/99, EU:C:2000:647, dále jen „rozsudek ve věci *Elsen*“).

³ – Rozsudek ze dne 7. února 2002 (C-28/00, EU:C:2002:82, dále jen „rozsudek ve věci *Kauer*“).

⁴ – Rozsudek ze dne 19. července 2012 (C-522/10, EU:C:2012:475, dále jen „rozsudek ve věci *Reichel-Albert*“).

⁵ – Nařízení Rady ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství (Úř. věst. 1971, L 149, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 35).

⁶ – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. 2004, L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05 s. 72; tisková oprava Úř. věst. 2013, L 188, s. 10).

⁷ – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. 2009, L 284, s. 1).

⁸ – Rozsudek ze dne 7. července 2022 (C-576/20, EU:C:2022:525; dále jen „rozsudek ve věci *Pensionsversicherungsanstalt*“).

⁹ – Tamtéž, bod 63.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Nařízení č. 883/2004

6. Hlava II nařízení č. 883/2004, nadepsaná „Určení použitelných právních předpisů“, obsahuje mimo jiné článek 11, který stanoví:

„1. Osoby, na které se vztahuje toto nařízení, podléhají právním předpisům pouze jediného členského státu. Tyto právní předpisy se určí v souladu s touto hlavou.

[...]

3. S výhradou článků 12 až 16 se:

a) na zaměstnance nebo osobu samostatně výdělečně činnou v členském státě vztahují právní předpisy tohoto členského státu;

[...]

e) na jinou osobu, na kterou se nepoužijí písmena a) až d)[,] vztahují právní předpisy členského státu bydliště, aniž jsou dotčena ostatní ustanovení tohoto nařízení, která jí zaručují dávky podle právních předpisů jednoho nebo více členských států.

[...]“

2. Nařízení č. 987/2009

7. Nařízení č. 987/2009 stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 883/2004, a to podle článku 89 nařízení č. 883/2004.

8. Bod 14 odůvodnění nařízení č. 987/2009 stanoví:

„Za účelem stanovení právních předpisů použitelných pro započtení dob, během kterých se pojištěné osoby věnovaly výchově dětí v různých členských státech, je třeba stanovit určitá pravidla a postupy.“

9. Článek 44 tohoto nařízení stanoví:

„1. Pro účely tohoto článku se ‚dobou péče o dítě‘ rozumí každá doba, která se započítává podle právních předpisů členského státu v oblasti důchodů nebo která zakládá nárok na doplatek k důchodu výslovně z toho důvodu, že daná osoba pečovala o dítě, bez ohledu na způsob výpočtu těchto dob pojištění a bez ohledu na to, zda tyto doby vzniknou během péče o dítě nebo jsou přiznány zpětně.

2. Pokud se podle práva členského státu, který je příslušný podle hlavy II [nařízení č. 883/2004], k době péče o dítě nepřihlíží, instituce členského státu, jehož právní předpisy podle hlavy II

[nařízení č. 883/2004] se na dotyčnou osobu vztahovaly z důvodu výkonu činnosti formou zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti ke dni, kdy podle těchto právních předpisů doba péče o dítě začala být u dotyčného dítěte brána v úvahu, zůstává nadále odpovědná za zohlednění této doby jako doby péče o dítě podle jeho právních předpisů, jako by taková péče o dítě probíhala na jeho vlastním území.

[...]

B. Vnitrostátní právní úprava

10. Ustanovení § 56 Sozialgesetzbuch Sechstes Buch (zákoník sociálního zabezpečení, kniha šestá; dále jen „SGB VI“), ve znění zákona ze dne 28. listopadu 2018 (BGB1. I, s. 2016) stanoví:

„(1) ‚doba péče o dítě‘ je doba věnovaná péči o dítě v prvních třech letech jeho života.. Doba péče o dítě se jednomu z rodičů dítěte započte, [...] jestliže

1. je doba věnovaná péči o dítě tomuto rodiči přičitatelná,
2. k péči došlo na území Spolkové republiky Německo nebo je takové péči rovnocenná a
3. rodič není ze započtení vyloučen.

[...]

(3) K péči došlo na území Spolkové republiky Německo, pokud zde rodič zajišťující tuto péči obvykle s dítětem pobýval. Péči na území Spolkové republiky Německo je rovnocenné, pokud rodič, který tuto péči zajišťoval, obvykle pobýval s dítětem v zahraničí a během péče nebo bezprostředně před narozením dítěte získal na základě tam vykonávaného zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti doby povinného placení pojistného [...]

[...]

(5) Doba péče o dítě začíná uplynutím měsíce, ve kterém se dítě narodilo, a končí uplynutím 36 kalendářních měsíců [...]

11. Ustanovení § 249 odst. 1 SGB VI, ve znění zákona ze dne 23. června 2014 (BGB1. I, s. 787) stanoví:

„U dítěte narozeného před 1. lednem 1992 končí doba péče 24 kalendářních měsíců po uplynutí měsíce, ve kterém se dítě narodilo.“

III. Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

12. VA, žalobkyně ve věci v původním řízení, je německá státní příslušnice narozená v roce 1958. Od roku 1962 do roku 2010 žila ve Vaals (Nizozemsko), měste ležícím přibližně 5 km od Cách (Německo)¹⁰. Zatímco žila ve Vaals, navštěvovala školu v Cáchách a poté v srpnu 1975 se tam začala vzdělávat jako státem uznaná vychovatelka.

¹⁰ – Předkládající soud uvádí, že VA v Nizozemsku v letech 1962 až 1975 žila přerušovaně. Trvale tam začala žít v roce 1975.

13. Dne 1. srpna 1978 zahájila VA roční stáž v jeslích v Cáchách. Za normálních okolností by byl tento rok považován za dobu zaměstnání v Německu, podléhající povinnému pojištění. Protože však nebyl k dispozici dostatek placených pozic, stáž absolvovala jako neplacenou, a proto byla od takového pojištění osvobozena. Do zákonného důchodového pojištění v Německu tedy neodváděla žádné příspěvky.

14. Když v srpnu 1979 stáž VA skončila, pokračovala VA v Cáchách v přípravě na povolání státem uznané vychovatelky a absolvovala Fachhochschulreife (odbornou maturitu), přičemž nadále žila v Nizozemsku. Po získání kvalifikace v červenci 1980 již žádnou profesní činnost v Německu ani v Nizozemsku nevykonávala.

15. VA pak porodila dvě děti. V době, kdy se jí narodily děti, VA neodváděla do zákonného důchodového pojištění v Německu žádné příspěvky. O své děti pečovala v Nizozemsku.

16. Od září 1993 do srpna 1995 a následně od dubna 1999 do října 2012 byla zaměstnána v Německu. Její zaměstnání, které bylo podle německého práva považováno za „zaměstnání nepatrného rozsahu“, nezakládalo povinnou účast na pojištění.

17. VA se přestěhovala zpět do Německa v roce 2010. Po říjnu 2012 začala vykonávat výdělečnou činnost a stala se osobou povinně se účastnící na pojištění. Začala odvádět příspěvky do německého důchodového pojištění.

18. Od března 2018 pobírala VA z Německa důchod z důvodu úplné ztráty schopnosti výdělečné činnosti. Při výpočtu výše tohoto důchodu měl Deutsche Rentenversicherung Bund, žalovaný v původním řízení, za to, že vedle období, kdy VA odváděla příspěvky do německého důchodového pojištění (období od roku 2012), byla relevantní období, během nichž absolvovala odbornou přípravu v Německu (od srpna 1975 do července 1978 a mezi srpnem 1979 a červencem 1980), jakož i „doby péče o dítě“ mezi 1. dubnem a 1. červnem 1999, během nichž pečovala o své děti v Nizozemsku, zatímco v Německu pracovala v zaměstnaneckém poměru (aniž se účastnila povinného pojištění).

19. VA tvrdí, že Deutsche Rentenversicherung Bund nezohlednil jako relevantní období „dobu péče o dítě“, kterou získala v Nizozemsku mezi 15. listopadem 1986 a 31. březnem 1999, během nichž nevykonávala žádnou profesní činnost (dále jen „sporná období“). Toto odmítnutí zohlednění napadla u soudu prvního stupně. Její žaloba byla neúspěšná.

20. VA se proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolala k Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (zemský soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení, Severním Porýní – Vestfálsko, Německo).

21. Tento soud uvádí, že skutečnost, že během sporných období nebyla péče dvěma dětem VA poskytována v Německu, brání započtení těchto dob podle čl. 56 odst. 3 první věty SGB VI. Sporná období nemohou spadat ani do působnosti čl. 56 odst. 3 druhé věty SGB VI, protože k tomu, aby to bylo možné, by VA se svými dětmi musela obvykle pobývat v zahraničí a během těchto dob nebo bezprostředně před těmito dobami získat doby povinných odvodů v Německu na základě činnosti vykonávané v zahraničí (tj. v Nizozemsku) jako zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná. Zdůrazňuje rovněž, že podmínky stanovené v čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 nejsou splněny z toho důvodu, že VA nebyla v době narození svých dětí, kdy začaly běžet sporné lhůty, v Německu zaměstnána ani nebyla samostatně výdělečně činná.

22. Předkládající soud si klade otázku, zda s ohledem na rozsudky Soudního dvora, včetně rozsudku mimo jiné ve věci Reichel-Albert, musí Deutsche Rentenversicherung Bund sporná období pro účely přiznání důchodu VA zohlednit vzhledem k existenci určitých faktorů, které naznačují existenci „dostatečně úzké vazby“ na základě článku 21 SFEU. V tomto ohledu na jedné straně poznamenává, že situace VA se liší od situace, která vedla k tomuto rozsudku; před narozením svých dětí totiž VA v Německu povinnému pojištění *vůbec* nepodléhala. Do zákonného důchodového pojištění tohoto členského státu tedy neodváděla žádné příspěvky. Kromě toho své bydliště do jiného členského státu (Nizozemsko) pouze nepřenesla; ve skutečnosti tam žila trvale.

23. Na druhé straně poukazuje na to, že celá pracovní historie VA je spjata s Německem, že školu navštěvovala výhradně v Německu, že v Německu absolvovala jednoroční stáž – která by podléhala povinnému pojištění, kdyby v rozhodné době byl k dispozici dostatečný počet placených míst – a že ostatní roky, během kterých VA odbornou přípravu absolvovala, byly evidovány jako „doby, které se zohledňují při posuzování nároků na důchod“. Mimoto děti VA navštěvovaly školu v Německu a VA a její rodina se usadila v Nizozemsku velmi blízko hranic s Německem.

24. S ohledem na tyto skutečnosti si předkládající soud klade otázku, zda skutečnost, že sporné doby nejsou ve vnitrostátním právu zohledněny, je slučitelná s článkem 21 SFEU.

25. Za těchto podmínek se Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (zemský soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení, Severní Porýní – Vestfálsko) rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Přihlíží se podle předpisů Nizozemska – jakožto podle práva členského státu, který je příslušný podle hlavy II [nařízení č. 883/2004] – k době péče o dítě ve smyslu čl. 44 odst. 2 [nařízení č. 987/2009] tím, že doba strávená péčí o dítě v Nizozemsku zakládá nárok na důchod čistě jako doba bydlení?

2) V případě záporné odpovědi na první předběžnou otázku:

Musí být čl. 44 odst. 2 [nařízení č. 987/2009] – rozvinutý ve světle rozsudků [Soudního dvora] ve věcech [Elsen] a [Reichel-Albert] – vykládán extenzivně v tom smyslu, že příslušný členský stát musí zohlednit dobu péče o dítě i v případě, že osoba pečující o dítě získala sice, před péčí o dítě i po ní, doby, které se zohledňují při posuzování nároků na důchod z důvodu přípravy na povolání nebo z důvodu zaměstnání, pouze v systému tohoto [členského] státu, ale bezprostředně před péčí o dítě nebo po ní do tohoto systému neodváděla příspěvky?“

26. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ze dne 23. dubna 2021 byla zapsána do rejstříku Soudního dvora dne 4. května 2021. Německá, česká a nizozemská vláda, jakož i Evropská komise předložily písemná vyjádření. Stejní zúčastnění, s výjimkou české vlády, byli zastoupeni na jednání, které se konalo dne 11. května 2023.

IV. Analýza

27. Při výpočtu důchodu¹¹ příslušné instituce členských států obvykle vycházejí z délky „dob pojištění“ nebo „dob bydlení“, které dotyčná osoba získala¹². S ohledem na zastřešující účel nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009, kterým je „vypracovat pouze systém koordinace“, a tedy respektovat zvláštnosti právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení¹³, je na rozhodnutí každého členského státu¹⁴, co považuje za „dobu pojištění“ nebo „dobu bydlení“, nebo které doby lze za tyto doby považovat, za předpokladu, že jeho právní předpisy jsou v souladu s ustanoveními SFEU o volném pohybu osob, zejména článku 21 SFEU¹⁵.

28. Některé členské státy – ale nikoliv všechny – stanovily, že „dobu péče o dítě“ lze považovat za „dobu pojištění“ nebo „dobu bydlení“, a tudíž ji zohledňovat pro účely přiznání důchodu.

29. V této souvislosti čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 zavádí zvláštní pravidlo, jehož účelem je v situaci, kdy osoba pracovala a pečovala o své děti v různých členských státech, určit okolnosti, za kterých musí členský stát A (členský stát, kde daná osoba pracovala) uplatnit své právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B, a v takovém případě vyžadovat, aby s těmito dobami bylo nakládáno tak, jako by byly získány v členském státě A¹⁶. Tato příslušnost členského státu A je subsidiární k příslušnosti členského státu B. Povinnost členského státu A uplatnit své právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B se uplatní pouze v případě, kdy právní předpisy členského státu B již neumožňují zohlednění dob péče o dítě.

30. Jak vysvětluje česká vláda, účelem čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 není zajistit, aby se na situaci oprávněné osoby uplatnily nejvýhodnější právní předpisy, ani uložit členským státům povinnost zohlednit „dobu péče o dítě“ jako příslušnou „dobu pojištění“ nebo „dobu bydlení“ podle svých právních předpisů; jde spíše o to, aby se předešlo situacím, kdy by takové doby nebyly podle právních předpisů členského státu započteny pouze z toho důvodu, že probíhaly v jiném členském státě. V tomto smyslu tak toto ustanovení odráží obecnou zásadu rovného zacházení, o jejíž kodifikaci článek 5 nařízení č. 883/2004¹⁷ usiluje a která přímo vyplývá z článku 21 SFEU.

31. Jak jsem vysvětlil ve svém stanovisku ve věci Pensionsversicherungsanstalt¹⁸, to, zda se právní předpisy členského státu A použijí podle čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B, závisí na tom, zda jsou kumulativně splněny tři podmínky:

– podle právních předpisů členského státu B se k žádné „době péče o dítě“ nepřihlíží,

¹¹ – Podle čl. 1 písm. w) nařízení č. 883/2004 se „důchodem“ rozumí „nejen důchody, ale také paušální dávky, které mohou být vyplaceny místo důchodů a náhrady příspěvků a – s výhradou hlavy III – zvýšení z důvodů revalorizace nebo dodatkové dávky“. Zahrnuje poskytování dávek v invaliditě, jako jsou ty, na které má v projednávaném případě nárok VA (viz kapitola 4 nadepsaná „Dávky v invaliditě“). Viz rovněž čl. 3 odst. 1 písm. c) uvedeného nařízení, který upřesňuje, že tento nástroj se vztahuje nejen na dávky ve stáří, ale také na dávky v invaliditě.

¹² – *In casu* viz článek 45 nařízení č. 883/2004, který objasňuje, že právní předpisy členského státu mohou podmínit získání, zachování nebo obnovení nároku na dávky v invaliditě získáním dob pojištění nebo bydlení.

¹³ – Viz zejména bod 4 odůvodnění nařízení č. 883/2004.

¹⁴ – Pro definici „dob pojištění“ a „dob bydlení“ viz čl. 1 písm. t) a v) nařízení č. 883/2004. Oba pojmy jsou definovány s odkazem na „právn[í] předpisy, podle nichž byly získány nebo považovány za získané“.

¹⁵ – Viz rozsudek ve věci Pensionsversicherungsanstalt (bod 49 a citovaná judikatura).

¹⁶ – Konkrétně to znamená, že v rozsahu, v jakém právní předpisy členského státu obecně umožňují zohlednit „dobu péče o dítě“ pro účely přiznání důchodu, nemohou tyto právní předpisy nakládat s „dobami péče o dítě“ získanými v jednom nebo několika dalších členských státech odlišně od těch, které byly získány na vnitrostátní úrovni.

¹⁷ – V tomto smyslu viz také bod 5 odůvodnění posledně uvedeného nařízení.

¹⁸ – C-576/20, EU:C:2022:75, bod 32.

- právní předpisy členského státu A se na dotyčnou osobu dříve vztahovaly z důvodu výkonu činnosti danou osobou ve formě zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti v tomto členském státě a
- právní předpisy členského státu A se na tuto osobu nadále vztahovaly z důvodu dotčené činnosti ke dni, kdy podle těchto právních předpisů doba péče o dítě začala být u dotyčného dítěte brána v úvahu¹⁹.

32. Z informací ve spisu a vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem vyvozují, že VA nesplňuje druhou a třetí podmínku, které jsem nastínil výše, protože nebyla zaměstnaná ani samostatně výdělečně činná v členském státě A (Německo) a tudíž do německého důchodového pojištění v žádném okamžiku před narozením svých dětí neodváděla příspěvky, ačkoli tam ve skutečnosti dokončila své odborné vzdělávání a absolvovala roční stáž v jeslích.

33. Poznávám však, že Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt rozhodl, že čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 „zohlednění dob péče o dítě [...] neupravuje výlučným způsobem“²⁰. Dotčená osoba v tomto případě nesplnila ani třetí (přestože druhou splnila) podmínku uvedenou v bodě 31 výše. Jak jsem již uvedl v bodě 3 tohoto stanoviska, Soudní dvůr konstatoval, že ačkoli se tato osoba nemohla za těchto okolností dovolávat čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, členský stát A byl stále povinen uplatňovat své právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B a tyto doby zohlednit, jako by byly získány na jeho vlastním území. Tento závěr založil na článku 21 SFEU a na skutečnosti, že mezi těmito dobami a „dobami pojištění“ (*in casu* doby zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti) získanými v členském státě A existovala „dostatečně úzká vazba“²¹.

34. S ohledem na tento rozsudek je třeba druhou otázku předkládajícího soudu chápat tak, že její podstatou je, zda kritérium „dostatečně úzké vazby“, stanovené v judikatuře Soudním dvorem nikoli na základě čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, ale článku 21 SFEU, je v případě, jako je případ v původním řízení, splněno. Pochybnosti předkládajícího soudu v tomto ohledu vycházejí ze skutečnosti, že na rozdíl od žalobkyň ve věcech vedoucích k rozsudkům ve věcech Elsen, Kauer, Reichel-Albert a Pensionsversicherungsanstalt, v nichž Soudní dvůr existenci takové „dostatečně úzké vazby“ shledal, VA do zákonného důchodového pojištění v Německu neodvedla *vůbec* žádné příspěvky a podle právních předpisů tohoto členského státu nemohla být v době před tím, než se v Nizozemsku věnovala péči o své děti, považována za zaměstnanou nebo samostatně výdělečně činnou v Německu.

35. Vysvětlím, proč podle mého názoru tato skutečnost sama o sobě nezabavuje členský stát A (Německo) povinnosti použít jeho právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B (Nizozemsko). Nicméně než přejdu k této otázce, poskytnu odpověď na první otázku týkající se výkladu první podmínky uvedené v bodě 31 výše, a to, že aby členskému státu A vznikla tato povinnost, nejsou podle právních předpisů členského státu B zohledňovány žádné „doby péče o dítě“. V tomto ohledu podotýkám, že Komise tvrdí, že tato otázka je v projednávaném případě irelevantní, jelikož druhá a třetí podmínka stanovená v čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 v žádném případě splněny nejsou. Souhlasím s tím, že v původním řízení se VA tohoto ustanovení nemůže dovolávat. To však podle mého názoru neznamená, že otázka, zda

¹⁹ – Na okraj poznamenávám, že čl. 44 odst. 3 nařízení č. 987/2009 upřesňuje, že povinnost stanovená v odstavci 2 tohoto článku se neuplatní, pokud se na dotyčnou osobu vztahují nebo začnou vztahovat právní předpisy *jiného* členského státu z důvodu výkonu zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti.

²⁰ – Viz rozsudek ve věci Pensionsversicherungsanstalt, bod 55.

²¹ – Tamtéž, bod 66.

členský stát B (zde Nizozemsko) sporné doby nezohlední, je irelevantní. Mám totiž za to, že v situaci, kdy se nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 uplatní *ratione temporis* (jako je tomu v projednávaném případě), platí první podmínka uvedená v čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 *mutatis mutandis*, jestliže se otázka, zda jsou „doby péče o dítě“ zohledněny, neřídí tímto ustanovením, ale kritériem „dostatečně úzké vazby“ stanoveným Soudním dvorem na základě článku 21 SFEU.

A. První otázka: kdy právní předpisy členského státu B zohledňují dobu péče o dítě?

36. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je to, zda první podmínka, uvedená v bodě 31 výše, je splněna, pokud podle právních předpisů členského státu B (zde Nizozemska) taková doba zakládá nároky na důchod nikoliv proto, že je považována za „dobu pojištění“, ale protože se započítává jako „doba bydlení“.

37. Hned na začátku bych chtěl objasnit dva body. Zaprvé bych rád vysvětlil, jak jsem již uvedl v bodě 35 výše, proč se tato podmínka, která je stanovena v čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, použije *mutatis mutandis*, pokud dotyčná osoba nemůže svůj nárok založit na tomto ustanovení a musí se místo toho opřít o článek 21 SFEU a kritérium „dostatečně úzké vazby“, které Soudní dvůr stanovil ve svých rozsudcích ve věcech Elsen, Kauer, Reichel-Albert a Pensionsversicherungsanstalt.

38. V tomto ohledu na úvod připomínám, že, jak jsem vysvětlil ve svém stanovisku ve věci Pensionsversicherungsanstalt²², jednou ze základních zásad nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 je, že je nezbytné, aby osoba, na kterou se tato nařízení vztahují, byla podřízena „sociálnímu systému jen jednoho členského státu“²³.

39. Podle mého názoru musí být tato základní zásada dodržena nejen v rámci použití čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, ale také při použití kritéria „dostatečně úzké vazby“ na základě článku 21 SFEU. V opačném případě by mohla mít osoba, která vychovává své děti v zahraničí, na základě tohoto kritéria možnost, aby příslušné „doby péče o dítě“ byly zohledněny jak členským státem A, tak členským státem B (dvojí započtení), nebo si „vybírat“, jaké právní předpisy – zda členského státu A nebo členského státu B – jsou pro ni příznivější, neboť na její situaci mohou být použitelné právní předpisy obou těchto států. V důsledku toho by nebylo možné mít za to, že kritérium „dostatečně úzké vazby“ zavádí, stejně jako čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, pouze subsidiární příslušnost členského státu A²⁴. Spíše by to muselo být považováno za zavedení dvojí příslušnosti (jak členského státu A, tak členského státu B).

²² – C-576/20, EU:C:2022:75, body 64 až 65.

²³ – Viz čl. 11 odst. 1 nařízení č. 883/2004. Systém koordinace zavedený tímto nařízením a nařízením č. 987/2009 sleduje dvojí cíl, kterým je na jedné straně zabránit tomu, aby osoby, které spadají do působnosti nařízení č. 883/2004, byly zbaveny ochrany v oblasti sociálního zabezpečení v důsledku neexistence právních předpisů, které by se na ně vztahovaly, a na druhé straně zamezit současnému použití vnitrostátních právních předpisů více členských států a komplikacím, které z toho mohou vyplývat [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 2020, Pensionsversicherungsanstalt (Rehabilitační příspěvek), C-135/19, EU:C:2020:177, bod 46].

²⁴ – Tamtéž, bod 46.

40. Dále poznamenám, že čl. 21 odst. 1 SFEU stanoví, že „[k]aždý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení“²⁵. Proto bych se přikláněl k odmítnutí takového výkladu tohoto ustanovení, který by byl v rozporu se zastřešující logikou nebo s jednou ze základních zásad, na nichž jsou tato dvě nařízení založena²⁶.

41. V tomto ohledu rovněž připomínám, že i když je cílem článku 21 SFEU zejména zajistit, aby občané, kteří uplatňují své právo na svobodu pohybu, nebyli diskriminováni, a jak rozhodl Soudní dvůr, aby od výkonu tohoto práva nebyli odrazováni překážkami této svobody, účelem tohoto ustanovení není zaručit, že se z důvodu výkonu tohoto práva dostanou do výhodného postavení. Je zřejmé, že pokud by osoba, která uplatnila své právo na volný pohyb, měla nárok na to, aby „doby péče o dítě“, které získala v zahraničí, byly zohledněny jak členským státem A, tak členským státem B, nebo aby si „vybrala“, které právní předpisy by se na tyto doby měly vztahovat – namísto možnosti dovolávat se právních předpisů členského státu A pouze v případě, že právní předpisy členského státu B zohlednění „doby péče o dítě“ neumožňují – ocitla by se taková osoba ve výhodnější situaci než osoba, jejíž život se omezil na území jediného členského státu. Takový výsledek by přesahoval rámec toho, co je vyžadováno článkem 21 SFEU.

42. Konečně poznamenávám, že všechny členské státy, které vystupovaly jako „členský stát B“ v rozsudcích ve věcech *Elsen*, *Kauer* a *Reichel-Albert*, jakož i nedávno ve věci *Pensionsversicherungsanstalt* (konkrétně Francie, Belgie a Maďarsko), podle svých vlastních právních předpisů příslušné „doby péče o dítě“ nezohledňovaly. V důsledku toho Soudní dvůr dosud použil kritérium „dostatečně úzké vazby“ pouze v kontextu, kdy bylo zřejmé, že členský stát B relevantní „doby péče o dítě“ nezohledňoval²⁷.

43. Z výše uvedených úvah podle mého názoru vyplývá, že „dostatečně úzkou vazbu“ mezi „dobami péče o dítě“ získanými v členském státě B a „dobami pojištění“ získanými v členském státě A nelze stanovit, pokud není zřejmé, že členský stát B nezohledňuje „doby péče o dítě“ podle svých vlastních právních předpisů. V kontextu, kdy jsou členské státy povinny dodržovat jak toto ustanovení, tak i kritérium „dostatečně úzké vazby“ vypracované Soudním dvorem na základě článku 21 SFEU, je třeba mít za to, že se tato podmínka, která byla unijním normotvůrcem výslovně vložena do čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, použije *mutatis mutandis* v případě, že se uplatní toto kritérium.

44. Z druhého bych rád objasnil, že v situaci, kdy jsou splněny podmínky pro použití čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, lze mít za to, že členský stát B „doby péče o dítě“ podle svých právních předpisů zohledňuje, a to i v případě, že jsou takové doby považovány za „doby bydlení“ namísto

²⁵ – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

²⁶ – Jak vysvětlím níže, tím samozřejmě není dotčena skutečnost, že slučitelnost vnitrostátního ustanovení s ustanovením sekundárního unijního práva (jako je *in casu* čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009) nemusí mít nutně za následek to, že se na tuto právní úpravu nevztahují ustanovení SFEU (v tomto ohledu viz rozsudek ze dne 11. dubna 2013, *Jeltes a další*, C-443/11, EU:C:2013:224, bod 41 a citovaná judikatura).

²⁷ – Vzhledem k tomu, že Soudní dvůr ve svých rozsudcích ve věcech *Elsen*, *Kauer*, *Reichel-Albert* nebo *Pensionsversicherungsanstalt* výslovně neuvedl, že právní předpisy členského státu B povinnost zohlednit příslušné „doby péče o dítě“ nestanovily, bylo by možné tyto rozsudky rovněž chápat tak, že na takové doby by se měly použít právní předpisy členského státu A s *vyloučením právních předpisů členského státu B* [na podporu tohoto výkladu viz rozsudky ve věcech *Elsen* (bod 28) a *Kauer* (bod 30 a 31)]. Podle mého názoru by však tento výklad byl nesprávný, přinejmenším v situaci, kdy se nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 použijí *ratione temporis* (což nebyl případ rozsudků ve věcech *Elsen*, *Kauer*, nebo *Reichel-Albert*). Znamenalo by to totiž, že podle kritéria „dostatečně úzkého vztahu“ by se osoba mohla dovolávat *pouze* právních předpisů členského státu A, zatímco podle čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009 by se tato osoba mohla dovolávat jak právních předpisů členského státu B, a pokud se podle těchto právních předpisů „doba péče o dítě“ nezohledňuje, tak právních předpisů členského státu A (v zásadě by pro zohlednění těchto dob získala dvě „možnosti“). Podle mého názoru nemůže kritérium „dostatečně úzké vazby“, které bylo vypracováno na základě článku 21 SFEU, poskytovat občanům EU nižší úroveň ochrany než toto ustanovení.

„dob pojištění“. Skutečně čl. 44 odst. 1 nařízení č. 987/2009 stanoví, že „dobou péče o dítě“ se rozumí „každá doba, která se započítává podle právních předpisů státu v oblasti důchodů nebo která zakládá nárok na doplatek k důchodu výslovně z toho důvodu, že daná osoba pečovala o dítě, bez ohledu na způsob výpočtu těchto dob pojištění“.

45. Z této široké definice vyplývá, že k určení toho, zda jsou „doby péče o dítě“ podle právních předpisů členského státu B zohledňovány, ve smyslu čl. 44 odst. 2 tohoto nařízení, je třeba pouze zjistit, zda jsou takové doby započítávány (nebo zda zakládají doplněk k důchodu) podle právních předpisů v oblasti důchodů tohoto členského státu. Nezáleží na tom, jakým způsobem se tyto doby započítávají, včetně otázky, zda jsou započítávány jako „doba pojištění“ nebo „doba bydlení“.

46. Podle mého názoru a podle stejné logiky, jako je uvedena v bodech 39 a 40 výše, se tato definice použije *mutatis mutandis* v kontextu použití kritéria „dostatečně úzké vazby“ vyvinutého na základě článku 21 SFEU. V opačném případě by totiž osoba získala nárok na to, aby stejná doba věnovaná péči o děti byla zohledněna dvakrát (podle právních předpisů členského státu A i členského státu B), za předpokladu, že členský stát B takovou dobu zohledňuje pouze jako „doba bydlení“, a nikoli jako „doba pojištění“²⁸. Takový výsledek by byl v rozporu se zastřešující logikou nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 a šel by nad rámec toho, co je vyžadováno článkem 21 SFEU. Takový výsledek by zároveň mohl být na újmu právu občanů EU vykonávat svobodu pohybu, protože – v opačném případě – by čas, který tyto občane věnovali péči o své děti v členském státě B, nemohl být členským státem A zohledněn, pokud by podle právních předpisů tohoto posledně uvedeného členského státu měla být taková doba považována za „doba bydlení“ namísto „doby pojištění“. V tomto ohledu připomínám, že z rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt vyplývá, že když unijní normotvůrce přijal článek 44 nařízení č. 987/2009, konkretizoval tím pouze některé povinnosti týkající se zohlednění „dob péče o dítě“, které vyplývají z článku 21 SFEU. Vzhledem k tomu, že tyto povinnosti mají širší rozsah než povinnosti stanovené v tomto sekundárním nástroji, jeví se mi, že definice pojmu „doba péče o dítě“ nemůže být podle článku 21 SFEU užší než podle článku 44 nařízení č. 987/2009.

47. Ve věci projednávané v původním řízení je na předkládajícím soudu, aby určil, zda jsou „doby péče o dítě“ již zohledněny podle právních předpisů členského státu B (Nizozemsko). S výhradou ověření, které má provést uvedený soud, připomínám, že spor v původním řízení se týká nároku VA na dávky v invaliditě, nikoli na starobní důchod²⁹. Nizozemská vláda na jednání objasnila, že její vnitrostátní právo neumožňuje poskytovat dávky v invaliditě osobám samostatně výdělečně činným, jako je VA, a že „doby péče o dítě“ jsou považovány za „doby bydlení“ pouze pro účely přiznání jiného typu důchodu, a to starobního důchodu. Dále uvedla, že jelikož se původní řízení týká pouze poskytování dávek v invaliditě, je třeba mít za to, že podle právních předpisů tohoto členského státu se *nemá* zohlednit žádná doba péče o dítě³⁰.

²⁸ – V takovém případě by se mělo za to, že členský stát B podle svých právních předpisů zohlednění „dob péče o dítě“ *neumožňuje*. Členský stát A by byl proto při použití kritéria „dostatečně úzké vazby“ povinen své právní předpisy uplatňovat na období věnované péči o dítě v členském státě B. V praxi by se však tyto doby stále započítávaly jako „doby bydlení“ podle právních předpisů členského státu B.

²⁹ – Podotýkám, že německá vláda tvrdí, že k tomu, aby „doby péče o dítě“ bylo možné považovat za „zohledněné“ podle právních předpisů členského státu B, je důležité pouze to, že podle těchto právních předpisů se započítávají pro účely přiznání jakéhokoli druhu důchodu (ať už se jedná o starobní nebo invalidní důchod). S tím nesouhlasím. Podle mého názoru je třeba zkoumat, zda se započítávají pro účely konkrétního dotčeného druhu důchodu.

³⁰ – Pro úplnost uvádím, že nizozemská vláda tvrdí, že v projednávaném případě není členským státem příslušným podle hlavy II nařízení č. 883/2004 Nizozemsko, ale Německo, jelikož invalidita VA nastala v době, kdy žila a pracovala v Německu. Tento výklad je podle mého názoru jednoznačně nesprávný. Aby bylo možné určit, které právní předpisy je třeba uplatnit na určité období (jako je *in casu* „doba péče o dítě“), je třeba vzít v úvahu situaci dotčené osoby během tohoto období, nikoli datum, kdy osobě vznikl nárok na důchod.

48. Po těchto poznámkách se pro účely poskytnutí odpovědi na první otázku předkládajícího soudu nyní zaměřím na to, zda je kritérium „dostatečně úzké vazby“, použité Soudním dvorem v jeho rozsudcích ve věcech Elsen, Kauer a Reichel-Albert, jakož i v nedávné době ve věci Pensionsversicherungsanstalt, v projednávané věci relevantní.

B. Druhá otázka: co představuje „dostatečně úzkou vazbu“?

49. Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda povinnost členského státu A (zde Německo) zohlednit podle článku 21 SFEU „dobu péče o dítě“ platí i v případě, že – jako ve věci v původním řízení – dotyčná osoba odváděla příspěvky z důvodu svého zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti v tomto členském státě až *poté*, co v jednom nebo více jiných členských státech pečovala o své děti, a vůbec *před* narozením svých dětí. V této souvislosti předkládající soud výslovně odkazuje na rozsudky ve věcech Elsen, Kauer a Reichel-Albert, ve kterých Soudní dvůr poprvé použil a stanovil kritérium „dostatečně úzké vazby“.

50. Na jedné straně vysvětlím, proč podle mého názoru v kontextu, kdy se nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 uplatní *ratione temporis*, je třeba odolat pokušení vykládat „dostatečně úzkou vazbu“ příliš extenzivně, a na druhé straně vysvětlím, proč mám za to, že taková vazba může existovat, i když osoba neodváděla, než se přestěhovala do členského státu B za účelem péče o své děti, do důchodového systému členského státu A příspěvky z důvodu svého zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti.

1. Kritérium „dostatečně úzké vazby“ po rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt

51. Jak jsem vysvětlil ve svém stanovisku ve věci Pensionsversicherungsanstalt³¹, mám za to, že když unijní normotvůrce přijal čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, vědomě se rozhodl *neodvolávat* se na kritérium „dostatečně úzké vazby“ formulované Soudním dvorem v rámci dříve použitelného režimu (tj. v kontextu, ve kterém se *ratione temporis* uplatňovalo nařízení č. 1408/71). Vzhledem k tomu, že toto ustanovení je pozdějšího data než rozsudky ve věcech Elsen a Kauer (ačkoli pro rozsudek ve věci Reichel-Albert to neplatí), unijní normotvůrce jej mohl přijmout *expressis verbis*, pokud by si to přál, a to způsobem, který by toto kritérium do sekundárního práva plně začlenil. Nicméně možná kvůli skutečnosti, že toto kritérium není ze své podstaty tak jednoznačné (a je formulováno širším způsobem), jako tři jasně definované podmínky stanovené v čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, a že toto ustanovení mělo za cíl zavést (omezenou a jasně vymezenou) výjimku z pravidel týkajících se příslušnosti obsažených v hlavě II nařízení č. 883/2004 – se rozhodl tak neučinit³².

52. Stejně důvody, jakož i některé další³³ mě vedou k názoru, že ačkoli Soudní dvůr nyní v rozporu s mým návrhem rozhodl³⁴, že kritérium „dostatečně úzké vazby“ zůstává relevantní v situaci, kdy se *ratione temporis* uplatní nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 (namísto nařízení č. 1408/71), je třeba odolat pokušení podpořit to, aby do rozsahu kritéria „dostatečně úzké vazby“ spadala stále se rozšiřující škála situací nikoli na základě těchto nařízení, ale na základě článku 21 SFEU.

³¹ – C-576/20, EU:C:2022:75, body 60 až 63.

³² – Tamtéž, body 64 a 65.

³³ – Související konkrétně se skutečností, že právní předpisy členského státu, které dokonale odrážejí obsah čl. 44 odst. 2 nařízení č. 987/2009, by mohly být po vydání rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt shledány v rozporu s článkem 21 SFEU, pokud neumožňují „dobu péče o dítě“ zohlednit v jiných situacích (takové situace je obtížné předvídat, protože kritérium „dostatečně úzké vazby“ je ze své podstaty nejednoznačné).

³⁴ – Viz moje stanovisko ve věci Pensionsversicherungsanstalt.

53. K tomuto jevu může totiž přispět skutečně několik faktorů. Zaprvé, jak jsem právě vysvětlil, není jasné, co představuje „dostatečně úzkou vazbu“. Kritérium „dostatečně úzké vazby“ je ze své podstaty široké a závisí na tom, co lze v každém jednotlivém případě považovat za relevantní okolnosti. V rozsudcích ve věcech Elsen, Kauer, Reichel-Albert a Pensionsversicherungsanstalt byly zdůrazněny různé faktory, včetně skutečnosti, že žalobkyně pracovaly výlučně v členském státě A, nebo že odváděly příspěvky výhradně v tomto členském státě, aniž by některý z nich byl označen za rozhodující³⁵. Zadržte Soudní dvůr dosud vždy dospěl k závěru, že „dostatečně úzká vazba“ existovala, a nikdy k závěru o její neexistenci. Dřívější rozsudky, v nichž bylo toto kritérium uplatněno, totiž ukazují tendenci Soudního dvora počet situací, ve kterých může být členský stát A povinen uplatňovat své právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B, spíše rozšířit než omezit. Zatímco například v rozsudcích ve věcech Elsen a Kauer žalobkyně nadále podléhaly právním předpisům členského státu A až do začátku běhu „doby péče o dítě“ získané v zahraničí³⁶, totéž neplatilo pro žalobkyně v rozsudcích ve věcech Reichel-Albert a Pensionsversicherungsanstalt³⁷, což však Soudnímu dvoru nebránilo v tom, aby dospěl k závěru o existenci „dostatečně úzké vazby“.

54. S ohledem na tyto úvahy není divu, že předkládající soud ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce zmínil různé okolnosti (jako například skutečnost, že celá pracovní historie VA je spojena s Německem, že navštěvovala školu výlučně v Německu, že se usadila v Nizozemsku jen několik kilometrů od hranic s Německem a že její děti navštěvovaly školu v Německu) jako potenciálně relevantní pro prokázání existence „dostatečně úzké vazby“³⁸.

55. V následujících částech se pokusím objasnit rozsah tohoto kritéria. Začnu výčtem (a) úvah, které podle mého názoru pro prokázání existence takové vazby *nejsou* relevantní, načež se budu věnovat (b) těm, které naopak považuji za rozhodující.

a) Irelevantní úvahy

56. Zaprvé vzhledem k tomu, že kritérium „dostatečně úzké vazby“ bylo stanoveno v případech, ve kterých Soudní dvůr posuzoval dvě otázky – na jedné straně, zda byl členský stát A povinen uplatňovat své právní předpisy na doby péče o dítě získané v členském státě B, a na druhé straně, pokud tomu tak bylo, zda tyto právní předpisy nakládaly s těmito dobami, jako by byly získány na jeho území, a byly tedy slučitelné s článkem 21 SFEU³⁹ – může být lákavé mít za to, že judikatura, která je relevantní pro druhou z těchto otázek, je relevantní i pro tu první.

³⁵ – Například v rozsudku ve věci Elsen Soudní dvůr rozhodl, že vzhledem k tomu, že existovala „úzká vazba“ mezi těmito dobami a dobami činnosti paní Elsen v Německu, nebylo možné na paní Elsen nahlížet tak, že ukončila veškerou „profesní činnost“, nebo že se na ni z tohoto důvodu vztahují právní předpisy členského státu, v němž má bydliště (Francie). Naproti tomu v rozsudku ve věci Reichel-Albert se mi jeví, že závěr Soudního dvora byl nějakým způsobem ovlivněn odlišnými úvahami. Zaprvé paní Reichel-Albert pracovala a platila příspěvky pouze v jednom členském státě (Německo), a to jak před, tak po dočasném přesunu svého bydliště do jiného členského státu (Belgie), kde nikdy nepracovala. Zadržte se paní Reichel-Albert přestěhovala do Belgie z čistě rodinných důvodů a to přímo z Německa, kde byla zaměstnána do doby jednoho měsíce před jejím přestěhováním.

³⁶ – Viz rozsudky ve věcech Elsen (bod 26) a Kauer (bod 32).

³⁷ – V obou těchto případech totiž žalobkyně přestala podléhat právním předpisům členského státu A několik měsíců nebo dokonce více než rok před začátkem běhu těchto dob.

³⁸ – Viz bod 23 výše.

³⁹ – Jak jsem totiž vysvětlil ve svém stanovisku ve věci Pensionsversicherungsanstalt (C-576/20, EU:C:2022:75, bod 38), před vstupem nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 v platnost se v judikatuře Soudního dvora využíval, dle mého názoru, dvoufázový přístup vycházející z použitelnosti právních předpisů členského státu A na doby péče o dítě získané v členském státě B, pokud mezi těmito dobami a dobami výdělečné činnosti získanými v členském státě A existovala „úzká vazba“ nebo „dostatečná vazba“ (krok 1), a povinnosti vyplývající z článku 21 SFEU, která ukládá, aby tyto právní předpisy nakládaly s dobami péče o dítě získanými v členském státě B tak, jako by byly získány v členském státě A (tedy aby s těmito dobami bylo nakládáno stejně) (krok 2).

57. V tomto ohledu podotýkám, že Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt například připomněl, že je třeba mít za to, že vnitrostátní právní úprava znevýhodňující některé vlastní státní příslušníky na základě pouhé skutečnosti, že využili svobody volně se pohybovat a pobývat v jiném členském státě, způsobuje nerovné zacházení, které je v rozporu se zásadami, na kterých spočívá status občana EU při výkonu jeho svobody pohybu⁴⁰. Souhlasím s tím, že pokud by v projednávaném případě VA o své děti pečovala v Německu, relevantní „doby péče o dítě“ by byly podle použitelných německých právních předpisů automaticky zohledněny (tedy podle § 56 odst. 3 věty první SGB VI). Stejně jako žalobkyně ve sporech v původních řízeních ve věcech Elsen, Kauer, Reichel-Albert a Pensionsversicherungsanstalt byla VA znevýhodněna pouze z toho důvodu, že své děti vychovávala v Nizozemsku, a nikoli v Německu.

58. Mám však za to, že skutečnost, že osoba, jako je v původním řízení VA, je znevýhodněna z důvodu, že „doby péče o dítě“, které získala v zahraničí, členský stát A nezohledňuje, není sama o sobě relevantní pro otázku, zda existuje „dostatečně úzká vazba“ mezi „dobami péče o dítě“ získanými v členském státě B a „dobami pojištění“, které dotyčná osoba získala v členském státě A. Týká se spíše otázky, zda jsou právní předpisy členského státu A slučitelné s článkem 21 SFEU.

59. Podle mého názoru se tyto dvě otázky liší a nelze je slučovat. To Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt⁴¹ potvrdil. O pouhou skutečnost, že osoba, jako je VA, je znevýhodněna, protože „doby péče o dítě“, které získala v členském státě B, členský stát A nezohledňuje, se tedy pro účely rozšíření rozsahu situací, ve kterých existuje „dostatečně úzká vazba“ opírat nelze⁴².

60. Zadržím podotýkám, že většina argumentů předložených během jednání německou vládou se soustředila na skutečnost, že VA má silnější vazby na Nizozemsko než na Německo. Podle této vlády není Německo povinné z tohoto důvodu uplatňovat své právní předpisy na „doby péče o dítě“, které VA získala v Nizozemsku.

61. S tímto rozbohem se neztotožňuji. Podle mého názoru pouhá skutečnost, že dotyčná osoba má během relevantních „dob péče o dítě“ rovněž vazby na systém sociálního zabezpečení členského státu B (například proto, že tato osoba během těchto období v tomto členském státě podléhá povinnému pojištění), nebrání tomu, aby se na tyto doby vztahovaly právní předpisy členského státu A. Jak jsem vysvětlil ve své odpovědi na první otázku, účelem kritéria „dostatečně úzké vazby“ *není* určit, jaké právní předpisy se – v závislosti na tom, ke kterému systému sociálního zabezpečení má žadatel nejužší vazby – uplatní: buď právní předpisy členského státu A nebo právní předpisy členského státu B. Toto kritérium má za cíl spíše zavést podpůrnou (zbytkovou) příslušnost pro členský stát A, čímž není dotčena skutečnost, že pokud jsou „doby péče o dítě“ zohledňovány podle právních předpisů členského státu B, použijí se pak pouze právní předpisy tohoto členského státu.

62. V tomto ohledu připomínám, jak během jednání zdůraznila Komise, že kritérium „dostatečně úzké vazby“ bylo Soudním dvorem poprvé stanoveno v jeho rozsudku ve věci Elsen týkající se příhraničního pracovníka. Příhraniční pracovníci mají nevyhnutelně vazby jak na členský stát,

⁴⁰ – Viz rozsudky ve věcech Pensionsversicherungsanstalt (bod 61) a Reichel-Albert (bod 42 a citovaná judikatura).

⁴¹ – Viz zejména body 63 a 64 tohoto rozsudku.

⁴² – Dodávám, že pokud by pokaždé, když osoba uplatní své právo na svobodu pohybu podle ustanovení SFEU, jediným kritériem bylo, zda by taková osoba byla či nebyla znevýhodněna, pokud by se nemohla nadále dovolávat právních předpisů členského státu, které se na ni dříve vztahovaly, pak by se pravidla tvořící součást systému koordinace zavedeného nařízeními č. 883/2004 a č. 987/2009 stala jako celek nadbytečná. Takový výsledek by vyvolal značnou nejistotu nejen pro členské státy, ale také pro samotné občany EU (a mohl by tedy v konečném důsledku výkon jejich práva na svobodu pohybu chráněného těmito ustanoveními spíše poškodit než usnadnit).

v němž pracují, tak na členský stát, ve kterém mají bydliště. Je tedy zřejmé, že pouhá skutečnost, že osoba má vazby na členský stát B, takové osobě nebrání mít „dostatečně úzkou vazbu“ rovněž na systém sociálního zabezpečení členského státu A.

63. Zatřetí bylo by také možné tvrdit, že k vytvoření „dostatečně úzké vazby“ musí žadatel během svého života pracovat výhradně v jednom členském státě (členský stát A). Soudní dvůr tento aspekt totiž ve svých rozsudcích ve věcech Elsen, Kauer, Reichel-Albert a Pensionsversicherungsanstalt skutečně zdůraznil.

64. Nicméně v tomto přístupu spatřuji dva problémy. Zaprvé by to znevýhodnilo občany EU, kteří pracovali v několika členských státech, a tedy využili svého práva na volný pohyb podle ustanovení SFEU. Osoba mohla například pracovat pouze v členském státě A, a to jak předtím, tak bezprostředně poté, co se věnovala péči o dítě v členském státě B. Měla by být taková osoba zbavena možnosti dovolávat se ve vztahu k „dobám péče o dítě“, které získala v členském státě B, právních předpisů členského státu A pouze proto, že následně pracovala v členském státě C nebo i v členském státě B nikoliv již v členském státě A?

65. Zadruhé by tento přístup mohl členskému státu A přinést také nepřiměřené povinnosti. Představte si, že by dotyčná osoba neměla před tím, než se věnovala péči o své děti v členském státě B, *vůbec žádnou* vazbu na členský stát A, ale poté pracovala pouze v členském státě A. Měl by být tento členský stát povinen uplatňovat své právní předpisy na „doby péče o dítě“ získané v členském státě B, i když dotyčná osoba začala pracovat na jeho území až o mnoho let později, a to čistě z toho důvodu, že o ní lze říci, že pracovala výlučně tam?

66. Konečně se nedomnívám, že existence „dostatečně úzké vazby“, jak uvádí předkládající soud, může být založena na pouhé skutečnosti, že život dotčené osoby je po narození jejích dětí „převážně orientován“ na právní, ekonomický a sociální systém členského státu A (například proto, že děti navštěvují školu v členském státě A nebo proto, že bydlela pouze několik kilometrů od hranice tohoto členského státu). Toto kritérium je příliš nejisté a nepředvídatelné a kritérium „dostatečně úzké vazby“ by objasnit nedokázalo.

67. Po těchto upřesněních mi zbývá nastínit, jaké úvahy jsou pro prokázání existence „dostatečně úzké vazby“ rozhodující.

b) Rozhodující úvahy

68. Je mi jasné, že rozhodujícím faktorem pro vytvoření „dostatečně úzké vazby“ je to, že dotyčná osoba získala „doby pojištění“ v členském státě A *před tím* (avšak nikoliv nezbytně poté), než se věnovala péči o své děti v členském státě B (první podmínka). Podle mého názoru skutečnost, že se dotyčná osoba vrátila do práce v členském státě A *po* skončení „dob péče o dítě“ získaných v členském státě B, může posílit závěr Soudního dvora o existenci „dostatečně úzké vazby“. Není to však podmínkou existence takové vazby.

69. Pokud by totiž dotyčná osoba musela, aby mohla využít právních předpisů členského státu A, v tomto členském státě znovu pracovat nebo získat další „doby pojištění“ *poté*, co se věnovala péči o své děti v členském státě B, byla by zcela jednoduše při výkonu svého práva svobodně se pohybovat a pobývat v jiných členských státech podle článku 21 SFEU dotčena (protože s výjimkou příhraničních pracovníků by se dotyčná osoba ve skutečnosti musela přestěhovat zpět do členského státu A, aby získala tyto další „doby pojištění“).

70. Mám rovněž za to, že ačkoli „doby pojištění“ získané v členském státě A nemusejí bezprostředně předcházet dobám věnovaným péči o dítě, členský stát A musí být posledním členským státem, ve kterém dotyčná osoba získala „doby pojištění“ před tím, než se věnovala péči o své děti v členském státě B (druhá podmínka). Podle mého názoru, pokud totiž osoba získá „doby pojištění“ v členském státě A a poté v členském státě C před tím, než se věnuje péči o své děti v členském státě B, pak je třeba „doby péče o dítě“ získané v posledně uvedeném členském státě považovat za mající užší vazbu s „dobami pojištění“ získanými v členském státě C než s dobami získanými v členském státě A. V takové situaci musí své právní předpisy uplatnit členský stát C namísto členského státu A⁴³.

71. Dodávám, že tato druhá podmínka je v souladu s pravidlem stanoveným v čl. 44 odst. 3 nařízení č. 987/2009, které stanoví, že povinnost členského státu A zohlednit „doby péče o dítě“ získané v členském státě B podle jeho vlastních právních předpisů, se neuplatní, „pokud se na dotyčnou osobu vztahují nebo začnou vztahovat právní předpisy jiného členského státu z důvodu výkonu zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti“.

72. Z toho vyplývá, že kritérium „dostatečně úzké vazby“ musí být podle mého názoru založeno na dvou podstatných prvcích. Zaprvé dotyčná osoba musela „doby pojištění“ v členském státě A získat *před tím* (avšak nikoliv nezbytně poté), než se věnovala péči o své děti v členském státě B. Zadruhé členský stát A musí být posledním členským státem, ve kterém dotyčná osoba takové „doby pojištění“ získala, než se věnovala péči o své děti v členském státě B.

2. Uplatnění na takovou situaci, jako je situace v projednávané věci

73. Ve výroku rozsudku ve věci Pensionsversicherungsanstalt Soudní dvůr výslovně zdůraznil, že dotčená osoba, platila příspěvky pouze v členském státě A, a to jak před, tak po přenesení svého bydliště do jiného členského státu, kde se věnovala péči o své děti. Vzhledem k této formulaci si lze klást otázku, jak to v projednávané věci činí předkládající soud, zda je kritérium „dostatečně úzké vazby“ splněno v situaci, jako je situace v původním řízení, v níž VA získala doby, které chápu jako doby, které lze považovat za „doby pojištění“ v členském státě A (Německo), před tím, než se věnovala péči o své děti v členském státě B (Nizozemsko), ale příspěvky do zákonného důchodového pojištění tohoto prvního členského státu začala odvádět až několik let poté, co se péči o své děti přestala věnovat.

74. Podle mého názoru nemůže tato okolnost, jak jsem již uvedl v bodě 35 výše, sama o sobě bránit použitelnosti právních předpisů členského státu A (Německo) na sporná období.

75. V tomto ohledu musím uznat, že v zásadě dává smysl, aby nárok osoby na důchod závisel na skutečnosti, že dotyčná osoba odváděla příspěvky do zákonného důchodového pojištění členského státu odpovědného za přiznání takového důchodu. Rozumím tedy tomu, proč některé členské státy mohou chtít omezit rozsah toho, co je třeba považovat za „dobu pojištění“, na doby, během kterých dotyčná osoba z důvodu svého zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti skutečně odváděla příspěvky. To však nic nemění na skutečnosti, že jiné členské státy, včetně Německa,

⁴³ – V tomto ohledu rovněž připomínám, že pokud jde o článek 45 SFEU, který se týká volného pohybu, Soudní dvůr již uvedl, že situace, která se zakládá na souboru příliš neurčitých a nepřímých okolností, nemůže mít vliv na rozhodnutí pracovníka využít svobodu pohybu, a nelze ji tedy považovat za situaci, která by mohla být překážkou volnému pohybu pracovníků [viz rozsudek ze dne 24. listopadu 2022, MCM (Finanční podpory na studium v zahraničí), C-638/20, EU:C:2022:916, bod 35 a citovaná judikatura]. Podle mého názoru tyto úvahy platí rovněž v rámci použití článku 21 SFEU. „Doby péče o dítě“ tedy nemohou být příliš vzdálené nebo příliš oddělené od „dob pojištění“ získaných v členském státě A.

umožňují určitá období života osoby, během nichž žádné takové příspěvky neodváděla a nebyla zaměstnaná nebo samostatně výdělečně činná (a nepodléhala tedy povinnému pojištění), považovat za „doby pojištění“.

76. V tomto ohledu připomínám, že podle čl. 1 písm. t) nařízení č. 883/2004 se pojem „doba pojištění“ neomezuje na „doby přispívání, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti“. Tento pojem se rovněž vztahuje na „veškeré doby za takové považované, jsou-li podle uvedených právních předpisů rovnocenné dobám pojištění“. Z toho vyplývá, že „doby pojištění“ ve smyslu tohoto ustanovení může osoba v členském státě získat, i když v tomto členském státě neodvádí příspěvky do systému zákonného pojištění (a není zaměstnaná nebo samostatně výdělečně činná).

77. *In casu* se mi jeví, že německá vláda uvádí, že doby odborné přípravy, které VA v Německu absolvovala, než se věnovala péči o své děti v Nizozemsku, jsou podle § 58 odst. 1 SGB. VI považovány za „doby pojištění“. Podobně se předkládající soud vyjadřuje ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Poznává totiž, že do historie pojištění VA byly za období, během nichž absolvovala toto odborné vzdělávání, zapsány odpovídající „doby zápočtu“ nebo „doby relevantní pro důchod“.

78. Německo je navíc posledním členským státem, ve kterém VA před přestěhováním do Nizozemska získala „doby pojištění“.

79. V důsledku toho a s výhradou ověření ze strany předkládajícího soudu, bych se ve světle úvah, které jsem zdůraznil v bodech 68 a 72 výše, přikláněl k závěru, že právní předpisy členského státu A (Německo) se na sporné doby vztahují a že tento členský stát je podle článku 21 SFEU povinen tyto doby zohlednit, jako by byly získány na jeho území⁴⁴.

V. Závěry

80. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky položené Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (zemský soud pro spory v oblasti sociálního zabezpečení, Severní Porýní-Vestfálsko, Německo) odpověděl následovně:

„Článek 44 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

musí být vykládán v tom smyslu, že členský stát odpovědný za vyplácení důchodu je povinen uplatňovat své právní předpisy a zohledňovat ‚doby péče o dítě‘ získané v jiném členském státě, jako by tyto doby byly získány na jeho území, podle článku 21 SFEU, za předpokladu, že zaprvé dotyčná osoba získala ‚doby pojištění‘ v prvním členském státě před tím, než získala tyto ‚doby péče o dítě‘, a zadruhé tento členský stát byl posledním členským státem, ve kterém takové ‚doby pojištění‘ před tímto přenesením bydliště získala. Povinnost prvního členského státu zohlednit ‚doby péče o dítě‘ získané ve druhém členském státě se neuplatní, pokud tento členský stát takové doby podle vlastních právních předpisů již zohledňuje. ‚Doba pojištění‘ může zahrnovat dobu,

⁴⁴ – Pokud jde o otázku, zda jsou vnitrostátní právní předpisy, o které se jedná ve věci v původním řízení, v souladu s článkem 21 SFEU (druhý krok, na který jsem odkázal v poznámce pod čarou 39 výše), poznamenávám, že v rozsudcích ve věcech *Elsen* (bod 34) a *Reichel-Albert* (bod 39), Soudní dvůr již využil příležitosti ve vztahu k dřívějšímu (totožnému) znění ustanovení, o která se jednalo ve věcech v původních řízeních, konstatovat, že tato ustanovení občany EU, kteří vykonali své právo volně se pohybovat a pobývat v členských státech, zaručené článkem 21 SFEU, znevýhodňovala, a byla tedy s tímto ustanovením v rozporu. Podle mého názoru je tento závěr stále platný.

kteřá je podle vnitrostátních právních předpisů členského státu odpovědného za výplatu důchodu považována za „dobu pojištění“, během níž nebyly do zákonného důchodového pojištění tohoto členského státu odváděny žádné příspěvky.“